

Az idő örök szilánkjai

García Márquez: *Száz év magány*

Negyven éves a *Száz év magány*. Ma már tudjuk, hogy a huszadik század egyik legjelentősebb műalkotása. Bár a szerző nehezen barátkozik az érzéssel, hogy regényét a világ minden részén „úgy veszik, mint a forró virslit” (a saját hasonlata)...

A *Száz év magány* érzékeny hatást gyakorolt az egész világirodalomra, de nemcsak arra. A tudományra is. Az irodalomtudomány jelenének legnagyobbjai közül többen is meghatározó tanulmányokat vetettek róla papírra (példának okáért: Hans Robert Jauss, Carlos Rincón).

Keresik, kutatják a szöveg titkát. A legfontosabb megállapítások ma már tudományos közhelyek: a szerző „megállítja az időt”, „felbontja a tér- és időrendszereket” stb. A legismertebb fogalom talán a „mágikus realizmus”, mely szárnyra kapott az irodalomtudományban García Márquez írásművészetét jellemzendő, s azóta páratlan karriert futott be mint elméleti fogalom.¹

A magyar recepcióban Székács Vera ihletett tolmácsolása (1971) és Kulin Katalin meghatározó könyve, monográfiája² óta tudjuk, hogy García Márquez regénye a mi késő modern irodalmunkra is mennyire döntő hatással volt. A „megfoghatóságok korá”-ban elementáris erővel bírt egy olyan mű, amelybe igazán bele lehetett szeretni-gabalyodni egyszerű olvasóként és hivatásos iro-

dalmárként egyaránt, amelyben nem voltak pozitív hősök, amelyben soha nem lehetett tudni semmi bizonyosat, és mégis minden dolog, ember, állat és természet rettenetes bizonyossággal araszolt az elkerülhetetlen végzet felé. Elementáris életerővel az elmúlás felé. Amelyben nem győzött sem az erkölcs, sem az erkölcstelenség, amelyben minden

olyan volt és mégis egészen más, amelyben tombolt az emberi szenvedély és szenvedélytelenség egyaránt, amelyben földet ettek emberek és évszázadokig éltek, amelyben évekig eshetett az eső, és mégis minden nagyon-nagyon szikáran száraz és valóságos volt...

„1967 végén jelent meg a *Száz év magány* – mondja egy interjúban Kulin Katalin –, és ezt Kubában a megjelenés után azonnal elolvashattam, ez Magyarországon lehetetlen lett volna. '67-ben Kubában kulturális kongresszust tartottak, a legjelentősebb latin-amerikai szerzőkkel, többükkel személyesen is találkozhattam. A *Száz év magánnyal* és ezen keresztül a mai latin-amerikai irodalommal való találkozásom mindenestre roppant meghatározó volt. Máig emlékszem arra a boldogságra, ahogy kinyílt előttem egy új világ. 1968 szeptemberében az egyetlen már a *Száz év magányt* és Cortázar *Rayueláját* tanítottam. Az utóbbit lehet, hogy tanították máshol is, hiszen az már '63-ban megjelent, de az az érzésem, hogy a

Száz év magányt akkor még nem sok egyetemen oktatták. Csodálatos élmény volt tanítani ezeket a műveket, hiszen én magam is tanítás közben fedeztem fel azt, amiről beszélnem kellett.”³

A *Száz év magány* nagy olvasmány-élmény maradt generációk számára. Senkit nem érdekel ma már a szerző Castro-barátsága, szinte feledtük az *Egy előre bejelentett gyilkosság krónikáját*, de még *A pátriárka alkonyát* is, csak hogy még tündöklöbben ragyogjon fölöttünk *A bölömbikák éjszakája*, *A szerelem a kolera idején* szenvedélye vagy *A világ legszebb vízihullájának* humora.

S persze a *Száz év magány* mindenekfölött és mindenekelőtt. A meghaladhatatlan remekmű, a Nobel-díjas regény (1982), mely eget és Földet rögvest fölcsereél egymással, melynek felütése a legnagyobbak kezdőmondataival, Thomas Mannéival („Mélységes mély a múltnak kútja”), Tolsztojéival („Ivan Iljics meghalt”) rokon („Hosszú évekkkel később, a kivégzőosztag előtt, Aureliano Buendía ezredesnek eszébe jutott az a régi délután, mikor az apja elvitte jégnezőbe”). Mit lehet egy ilyen mondathoz hozzátenni? Mi következhet még ezután? Vagy semmi, vagy maga a minden. Ahogy aztán következik is.

Például ekként: „Fogta a ládáit, és hazament, abban a meggyőződésben, hogy nemcsak Ursula, de Macondo valamennyi lakosa már csak az eső elálltára vár a halálával. Útközben látta, amint révedező tekintettel, karba tett kézzel ülnek a nagyszobákban, és hagyják, hogy múltjon az idő, egy darabban, felszántatlanul, hiszen felesleges volna évekre és hónapokra, napokra és órákra parcellázni, amikor nincs más tennivaló, mint nézni az esőt.”⁴

Vagy ekként: „Mindketten egyszerre ébredtek rá, hogy ebben a szobában mindig március van és mindig hétfő, s ekkor megértették, hogy José Arcadio Buendía nem is volt olyan bolond, mint ahogy a család mondta, hanem az egyetlen, akinek elég esze volt felismerni azt az igazságot, hogy az időt is érhetik zökkenők és balesetek, miáltal darabokra törhet, és otthagyhathja egy szobában valamelyik örök szilánkját.”⁵

Ha szabad egy regényt köszönteni, akkor Isten éltesse a *Száz év magányt* a soha el nem múló időben, és Isten éltesse azt az embert, aki ezt az ajándékot – darabkát az örökkévalóságból – lehozta nekünk ide, a Földre.

(*Magvető, Budapest, 2006*)

Jegyzetek

- ¹ Lásd például BÉNYEI Tamás: *Apokrif iratok. Mágikus realista regényekről*. Debrecen: 1997.
- ² KULIN Katalin: *Mítosz és valóság. Gabriel García Márquez*. Budapest: Akadémiai, 1977 (spanyolul: 1980).
- ³ BÁNKI Éva, CSUDAY Csaba, DOBOLÁN Katalin, HAMMERSTEIN Judit, IMREI Andrea és LADÁNYI-TURÓCZY Csilla, *Interjú Kulin Katalin egyetemi tanárral 70. születésnapján* = http://209.85.129.104/search?q=cache:gTScybsLDJwJ:magyarirodalom.elte.hu/palimpszeszt/08_szam/33.htm+%22Kulin+katalin%22&hl=hu&ct=clnk&cd=1&gl=hu [2007. szeptember 14.]
- ⁴ Budapest: Magvető, é. n., 288 (az egyik legutóbbi kiadás oldalszáma).
- ⁵ *Uo.*, 313.